

Gdańsk, 16 października 2025 r.

dr hab. Maciej Barczewski, prof. UG
Katedra Praw Człowieka i Prawa Własności Intelektualnej
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Gdański

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Justyny Anny Kani

**„*Due diligence* przedsiębiorstwa w łańcuchach
wartości”**

Katowice 2025, ss. 328

**napisanej pod kierunkiem
dr hab. Marleny Jankowskiej – Augustyn, prof. UŚ**

promotor pomocniczy
dr inż. Mateusz Kowalski

I. Ogólna ocena wstępna

Przedłożona rozprawa doktorska mgr Justyny Anny Kani pt. „*Due diligence przedsiębiorstwa w łańcuchach wartości*” zasługuje na pozytywną ocenę.

Podkreślenia wymaga trafny i aktualny wybór tematu pracy. Jest on bowiem interesujący w płaszczyźnie teoretycznej, jak również posiada znaczące walory praktyczne. Jak słusznie wskazuje Autorka rozprawy, koncepcja *due diligence* wpisuje się w szeroką debatę na temat odpowiedzialności biznesu i wiąże się z próbą odpowiedzi na sformułowane przez Howarda R. Bowena pytanie: „Czy przedsiębiorcy, ze względu na swoją strategiczną pozycję i znaczną władzę decyzyjną, są zobowiązani do uwzględniania konsekwencji społecznych przy podejmowaniu prywatnych decyzji?”. Co prawda wspomniane zagadnienie nabrało istotnego znaczenia praktycznego, zwłaszcza w kontekście postępującej w ostatnich dekadach internacjonalizacji stosunków gospodarczych, jednak szczególnie istotnym wydarzeniem w kontekście omawianej problematyki stało się przyjęcie w 2024 roku Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSDDD – ang. *Corporate Sustainability Due Diligence Directive*). Na tle unormowań wspomnianej dyrektywy *due diligence* postrzegane jest bowiem jako formalny, prawnie wymagany proces należytej staranności, który duże przedsiębiorstwa działające w UE (i spoza UE, jeśli prowadzą znaczącą działalność na jej terenie) muszą wdrożyć, aby identyfikować, zapobiegać, minimalizować i – w miarę możliwości – eliminować negatywne skutki dla praw człowieka i środowiska w całym swoim łańcuchu wartości.

W konsekwencji kluczowe dla analizowanej w recenzowanej dysertacji problematyki stało się więc przeprowadzenie analizy instytucji *due diligence* z perspektywy niedostatecznej prewencji naruszeń praw człowieka i środowiska, zaś wybór tematu badawczego rozprawy można uznać za uzasadniony jego aktualnością i znaczeniem w szeroko pojmowanym kontekście interdyscyplinarnym nauk prawnych oraz nauk o zarządzaniu.

Głównym celem i założeniem dysertacji stała się zatem, słowami Autorki, próba odpowiedzi na pytanie badawcze: czy regulacje prawne dotyczące *due diligence* CSDDD wpływają na zakres i charakter odpowiedzialności korporacji transnarodowych w globalnych łańcuchach wartości – w kontekście ochrony praw człowieka oraz środowiska. Celem prowadzonych w pracy badań była również analiza czy oraz w jaki sposób legislacja w zakresie *due diligence* CSDDD przekształca dotychczasowe, dobrowolne standardy odpowiedzialności w obowiązujące normy prawne, jak również ocena wpływu tych regulacji na rozszerzenie odpowiedzialności przedsiębiorstw uczestniczących w globalnych łańcuchach wartości.

Autorka ma świadomość znaczenia podjętych w rozprawie zagadnień i sprostala przyjętym założeniom. W konsekwencji przedłożona do oceny rozprawa to dojrzałe i kompleksowe studium naukowe.

II. Metodologia i struktura pracy

Metodologia i struktura pracy budzą aprobatę. Dowodzą, że Autorka posiadała umiejętność samodzielnego rozwiązywania problemów naukowych. Na pozytywną ocenę zasługuje dobór wykorzystanych źródeł – Doktorantka w zakresie analizowanej problematyki nie ogranicza się do metody formalno-dogmatycznej oraz elementów metody porównawczej, lecz sięga także między innymi do metody klasyfikacyjnej. Dla przeprowadzenia pełniejszej analizy znaczenia instytucji *due diligence* przywołano także wybrane teorie zaczerpnięte z nauk o zarządzaniu.

Jak wskazano we wprowadzeniu do rozprawy, ma ona odpowiedzieć na pytanie o wpływ regulacji prawnych dotyczących *due diligence* w rozumieniu CSDDD na zakres i charakter odpowiedzialności korporacji transnarodowych w globalnych łańcuchach wartości w kontekście ochrony praw człowieka oraz środowiska. Wspomnianemu pytaniu podporządkowano zatem metody analizy, jak i układ dysertacji. W konsekwencji rozprawę podzielono na wstęp, dwie

zasadnicze części – obejmujące łącznie sześć rozdziałów – oraz zakończenie w postaci wniosków końcowych.

Zasadnie pracę otwiera wyjaśnienie i doprecyzowanie podstawowych pojęć z zakresu analizowanej w niej problematyki, takich jak *due diligence*, łańcuch wartości czy korporacja transnarodowa. Jak zauważa sama Autorka, „potrzeba uporządkowania podstawowych pojęć wynika z istotnego wyzwania, jakim jest niespójność terminologiczna towarzysząca temu obszarowi badawczemu”. Następnie rozprawa koncentruje się na zagadnieniach teoretycznym związanych z umiejscowieniem *due diligence* w systemie prawnym oraz znaczeniem *due diligence* CSDDD i łańcucha wartości w naukach o zarządzaniu.

Kolejne rozdziały zostały poświęcone analizie *due diligence* w ujęciu CSDDD ściśle w odniesieniu do prawa – przedstawiono proces kształtowania tej instytucji, dokonano przeglądu i analizy źródeł prawa (*soft* oraz *hard law*) zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i prawodawstw wybranych państw członkowskich.

Reasumując, Autorce udało się zachować harmonię struktury rozprawy w zakresie ilościowego rozkładu omawianej materii. Praca została oparta na bogatej literaturze przedmiotu, przede wszystkim obcojęzycznej, jak również rozlicznych materiałach źródłowych, co było uzasadnione zarówno z perspektywy merytorycznej, jak i metodologicznej.

III. Ocena merytoryczna

Rozprawa doktorska Justyny Anny Kani jest wszechstronnym i szczegółowym studium dotyczącym zagadnienia *due diligence*. Niewątpliwie stanowi ona cenny wkład w aktualny stan nauki, zwłaszcza na tle dynamicznie zmieniającego się krajobrazu normatywnego. Docenić w tym kontekście należy uwzględnienie w pracy wątpliwości związanych z obecną rolą korporacji transnarodowych, które – przytaczając słowa Doktorantki – „stają się zarówno adresatami, jak i twórcami regulacji, co sprzyja dalszej prywatyzacji procesu

stanowienia norm i przenoszeniu odpowiedzialności za przestrzeganie standardów z państw na podmioty prywatne”.

Ze względu na swój przekrojowy i interdyscyplinarny charakter recenzowana dysertacja z pewnością będzie stanowiła punkt odniesienia dla dalszych badań i dyskusji w dziedzinie nauk społecznych, zarówno w dyscyplinie nauk prawnych, jak i nauk o zarządzaniu. Należy bowiem zauważyć, że przeprowadzona w rozprawie analiza ma charakter kompleksowy i została dokonana w sposób logiczny i spójny, a jej wnioski zostały należycie uzasadnione oraz oparte na solidnej bazie teoretycznej oraz prawnej. Autorka wykazuje zrozumienie zarówno teoretycznych, jak i praktycznych aspektów omawianych zagadnień. Praca wnosi zatem istotny wkład w rozwój nauk prawnych, a jej wyniki mogą być cennym źródłem informacji dla legislatorów oraz naukowców zajmujących się wspomnianymi zagadnieniami.

Z perspektywy uniwersalnej w odniesieniu do analizowanej materii pewien niedosyt może pozostawić kontekst znaczenia prawnoczwolniczych standardów ochrony. Praca mogłaby być w tym zakresie bardziej szczegółowa, z uwzględnieniem większej próby konkretnych przypadków oraz szerszej bazy bibliograficznej z zakresu prawa praw człowieka, jednak wspomniany niedobór nie przysłania zarazem całokształtu niewątpliwych walorów merytorycznych i tak już dość obszernej rozprawy i z łatwością może zostać uzupełniony w ramach przygotowania jej do druku, do czego Autorkę gorąco zachęcam.

IV. Warsztat naukowy i strona formalna

Przystępując do oceny wyboru i wykorzystania źródeł należy ocenić je jako obszerne i satysfakcjonujące. Praca została skonstruowana przejrzysto i oparta na rozległej bazie bibliograficznej - przywoływana literatura przedmiotu jest reprezentatywna (z zastrzeżeniem wspomnianej sugestii rozbudowy źródeł z zakresu prawa praw człowieka). Zważywszy na złożoność i interdyscyplinarność prezentowanych w dysertacji zagadnień docenić należy zwięźlenie każdego rozdziału zwięzłym podsumowaniem zawierającym wnioski z zawartych w nim

rozważań. Ma to niewątpliwy walor porządkujący i pozwala na jasne zakomunikowanie czytelnikowi najważniejszych tez pracy.

Rozprawa została napisana zrozumiałym i poprawnym językiem prawniczym. Za drobne niedociągnięcie można uznać tylko zbyt liczne tzw. błędy literowe, które niepotrzebnie odciągają uwagę od wartościowej warstwy merytorycznej pracy (m.in. na stronach: 17, 21, 27, 28, 33, 36, 49, 86, 194, 197, 249, 272, 275, 278). Wspomniane drobne niedociągnięcia redakcyjne nie wpływają oczywiście na wysoką ocenę całokształtu warstwy formalnej rozprawy i są łatwe do skorygowania w ramach przygotowywania jej do publikacji.

V. Konkluzja

W mojej ocenie rozprawa doktorska mgr Justyny Anny Kani pt. *„Due diligence przedsiębiorstwa w łańcuchach wartości”* w pełni odpowiada wymogom określonym w ustawie o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Stanowi wartościowe, oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, prezentuje bogatą wiedzę teoretyczną Doktorantki oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia przez Nią pracy badawczej. Z pełnym przekonaniem wnoszę zatem o dopuszczenie mgr Justyny Anny Kani do dalszych etapów postępowania zmierzającego do nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

dr hab. Maciej Barczewski, prof. UG
Uniwersytet Gdański

